

Den norske kirke v/Kirkerådet

Den norske kirke er med over 3,5 millioner medlemmer Norges største trossamfunn og en av Norges største sivilsamfunnsorganisasjoner med mer enn 70 000 frivillige. I Den norske kirke, som har menigheter i alle lokalsamfunn i Norge, jobber frivillige og ansatte hver uke med fellesskapsbyggende aktiviteter som fremmer folkehelsen. Gjennom mangfoldige aktiviteter, ritualer og engasjement for lokalsamfunnet, rettferd og klima/miljø, skaper Den norske kirke rom for deltakelse og medborgerskap. På vegne av Den norske kirke har Kirkerådet følgende innspill til Likestillings- og mangfoldsutvalget.

Retten til tros- og livssynsutøvelse

Religionsfriheten er en av de grunnleggende menneskerettighetene som er gitt alle innbyggere og omfatter også retten til like muligheter til å utøve og praktisere sin tro eller sitt livssyn. FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) presiserer at myndighetene og sivilsamfunnet ikke bare har ansvar for å beskytte rettighetene, men også for å fremme disse. Dette forplikter både tros- og livssynssamfunn og helse- og omsorgstjenesten til å sørge for at personer med behov for bistand får den hjelpen de trenger for å ivareta denne retten. Ivaretagelsen av retten til tros- og livssynsutøvelse er også viktig i et folkehelseperspektiv. Religiøs tro bidrar til livsmestring og mening spesielt i krevende livssituasjoner. Troende mennesker tilhører gjerne religiøse felleskap og nettverk som tilbringer relasjoner, tilhørighet og sosialt kapital. Retten til tros- og livssynsutøvelse er derfor en viktig, men ofte underkommunisert rett, og Kirkerådet ber derfor om at retten og dens forutsetninger beskrives i rapporten utvalget skal skrive.

Utfordringer

Mange av barrierene og manglende tilrettelegging mennesker med funksjonsnedsettelse opplever i samfunnet, står også i veien for deltakelse i tros- og livssynssamfunn og for å kunne praktisere sin tro. Det omfatter tilgang til informasjon, manglende universell utforming, selvsensur, manglende representasjon og negative holdninger m.m. Dette er grundig beskrevet i rapporten Funksjonshemmedes ytringsfrihet fra Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), 2022. Mange av disse utfordringene tar Den norske kirke på alvor og det er begynt prosesser for å fremme universell utforming, kunnskap om funksjonshemmende barrierer og bedre muligheter for deltakelse i arbeidslivet.

En annen utfordring som står i veien for utøvelse av tro- og livssyn, er manglende tilgang til hjelpemidler, BPA og andre former for tilrettelegging som skal fremme tilgang til religionsutøvelse og deltakelse i tros- og livssynssamfunn, inklusive arbeidslivet.

Manglende tegnspråkkressurser er et eksempel på dette. Ungdommer med behov for tegnspråktolking har for eksempel vanskeligheter med å delta på møter i Den norske kirkes ungdomsutvalg fordi det er vanskelig å få tak i tegnspråktolker etter arbeidstid.

Mange menigheter i Den norske kirke har aktiviteter særskilt for mennesker med utviklingshemming. Derfor har mange ansatte og frivillige i kirken spesielt god kjennskap til diskriminering som mennesker med utviklingshemming opplever, og vanskeligheter spesielt i møte med helse- og omsorgstjenesten. Et rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet Rett til egen tros- og livssynsutøvelse fra 2009 til landets kommuner og fylkesmenn skulle

«[...] sikre at de som er avhengig av praktisk og personlig bistand fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten, også får ivaretatt sine muligheter til egen tros- og livssynsutøvelse [...]».

Dette ble fulgt opp gjennom veilederen Samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten i kommunene og tros- og livssynssamfunn. Den som mottar helse- og omsorgstjenester har også rett

til å utøve sin tro og sitt livssyn – alene og i felleskap med andre, utgitt 2013 av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges kristne råd og Kirkerådet i samarbeid med Helsedirektoratet. Her blir ansvaret for tilrettelegging for tros- og livssynsutøvelsen konkretisert og det pekes spesielt på behovet for samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten og tros- og livssynssamfunn samt behov for økt kunnskap i helse- og omsorgstjenesten. Dessverre forteller fortsatt mange ansatte og frivillige i kirken om tilfeller der veilederen ikke blir fulgt opp. Eksempler på dette er:

- En mann med utviklingshemming får ikke delta i begravelsen til vennen, fordi ansatte i boligen tenker at han uansett ikke skjønner ritualer.
- En kvinne med Downs syndrom og demens som har vært frivillig i menigheten i mange år, mister all tilgang til religionsutøvelse etter å ha flyttet fra boligen til sykehjem, fordi ingen tar ansvar for kartlegging av hennes religiøse liv og frivillig engasjement.

I tråd med NIMs rapport mistenker også Kirkerådet en høy grad av underrapportering på grunn av frykt for å bli oppfattet som vanskelig.

Innspill

Når Likestillings- og mangfoldsutvalget skriver sin rapport, ønsker Kirkerådet at følgende momenter tas med:

- Rapporten må bygge på en helhetlig forståelse av deltakelse som også omfatter retten til tros- og livssynsutøvelse.
- Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn er del av sivilsamfunnet og viktige kontaktflater for mange mennesker gjennom hele livet. Det er naturlig at rapporten beskriver trosbaserte aktører som likestilte samarbeidspartnere når det skal redegjøres for virkemidler på området. Tros- og livssynssamfunn bør involveres sterkere i utviklingen av helse- og omsorgsrelatert arbeid og samfunnsutvikling generelt.
- Rapporten må tydeliggjøre sammenhengen mellom kunnskap om retten til tros- og livssynsutøvelse og muligheter for deltakelse. Spesielt mennesker som bor i omsorgsinstitusjoner eller -boliger mister ofte muligheter for tros- og livssynsutøvelse og dermed livskvalitet, livsutfoldelse og tilhørighet. Det er behov for informasjon og kompetansehevede tiltak innen helse- og omsorgstjenesten når det gjelder retten til tros- og livssynsutøvelse og hva det betyr i praksis. Tros- og livssynssamfunnene er viktige medspillere i denne sammenheng og bør involveres i utformingen av dette.
- Rapporten bør anerkjenne betydningen av tilgang til religiøse rom og felleskap som en del av medborgerskapet. Dette forutsetter universell utforming og tilgang til hjelpemidler og nødvendig tilrettelegging.

Med vennlig hilsen

Ingrid Vad Nilsen
Direktør

Jan Christian Kielland
Avdelingsdirektør for kirkefag og økumenikk

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

PDF-kopi av innsendt innspill 21.09.2022